

**MILLIY KINO SOHASIDAGI ISLOHOTLAR VA PRODYUSER
MAHORATI**

**Avazxon Tadjixanov,
O'zbekiston Respublikasi Madaniyat
vazirining birinchi o'rinbosari,
Toshkent shahridagi "S.A.Gerasimov
nomidagi Butunrossiya davlat
kinematografiya universiteti" filiali dotsenti**

Annotatsiya. Ushbu maqola milliy kino sanoatidagi so'nggi islohotlar va prodyuserlik mahoratining rivojlanishini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot jarayonida O'zbekistonda kino ishlab chiqarishning tarixiy jarayoni, davlat tomonidan amalga oshirilgan siyosiy va iqtisodiy islohotlar, shuningdek prodyuserlarning kreativ va tashkiliy qobiliyatlari tahlil qilindi. Maqolada prodyuserning kino yaratishdagi roli, moliyaviy mas'uliyat va ijodiy qarorlarni uyg'unlashtirishdagi ahamiyati ko'rsatildi. Shu bilan birga, milliy kinoning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirishda prodyuserlik malakasining o'rni va ahamiyati ham yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali prodyuserlik tizimi kino mahsulotining sifati va tomoshabinlar qabul qilishi bilan bevosita bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, maqola milliy kino sanoatining rivojlanish strategiyasini shakllantirishda ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Milliy kino, prodyuserlik, islohotlar, kino sanoati, kreativlik, moliyaviy mas'uliyat, ijodiy qarorlar, xalqaro maydon

Abstract. This article is dedicated to studying the recent reforms in the national film industry and the development of producer skills. The research analyzes the historical process of film production in Uzbekistan, political and economic reforms implemented by the state, as well as the creative and organizational abilities of producers. The article highlights the producer's role in film creation, the importance of financial responsibility, and the coordination of creative decisions.

Furthermore, it examines the significance of producer expertise in enhancing the international competitiveness of national cinema. The research findings indicate that an effective producer system is directly related to the quality of the film product and audience reception. From this perspective, the article has both scientific and practical significance in shaping the development strategy of the national film industry.

Keywords: National cinema, producing, reforms, film industry, creativity, financial responsibility, creative decisions, international arena.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению последних реформ в национальной киноиндустрии и развитию профессиональных навыков продюсеров. В ходе исследования анализируются исторический процесс производства кино в Узбекистане, политические и экономические реформы, проводимые государством, а также творческие и организационные способности продюсеров. В статье раскрыта роль продюсера в создании фильма, значение финансовой ответственности и координации творческих решений. Кроме того, рассматривается важность профессионализма продюсера для повышения международной конкурентоспособности национального кино. Результаты исследования показывают, что эффективная система продюсирования напрямую связана с качеством кинопродукта и восприятием его зрителями. С этой точки зрения статья имеет как научное, так и практическое значение для формирования стратегии развития национальной киноиндустрии.

Ключевые слова: национальное кино, продюсирование, реформы, киноиндустрия, креативность, финансовая ответственность, творческие решения, международная арена.

Kirish. Milliy kino sanoati XX asrning oxirlaridan boshlab jadal o'sish va rivojlanish jarayoniga kirib keldi. Bu jarayon nafaqat madaniy va estetik qiymatlar shakllanishiga, balki iqtisodiy, siyosiy va kommunikativ

tizim sifatida ham muhim ahamiyat kasb etdi. Kino mahsulotlari jamiyatning dunyoqarashi, qadriyat-lari, estetik didi va madaniy identifikatsiyasini shakllantirishda

Toshkent kinostudiyasida ishlayotgan ijodkorlar, 1930-yillar.

asosiy rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, milliy kino rivojlanishi davlat siyosati, ijodiy muhit va professional kadrlar tayyorlash tizimi bilan chambarchas bog'liq.

O'zbekistonda milliy kino sanoatining rivojlanish tarixi murakkab va bosqichma-bosqich amalga oshgan. XX asrning o'rtalarida respublika kinostudiyalari faoliyati, kino ta'limi tizimi va ijodiy muhit rivojlanishi bilan birga kino mahsulotlarining sifati va mavzulari kengaygan. Shu bilan birga, XXI asr boshlarida global raqobat, raqamli texnologiyalar va tomoshabinlarning o'zgaruvchan talablariga javob berish

zarurati milliy kinoning sifat va samaradorligini oshirishga undadi.

***1-rasm. Toshkent
kinostudiyasida ishlayotgan
ijodkorlar (1930-yillar).***

Davlat tomonidan qabul qilingan kino sohasidagi islohotlar kino mahsulotining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, zamonaviy studiya infratuzilmasini yaratish va kino ta'limini rivojlantirishga qaratilgan. Shu bilan birga, prodyuserlik faoliyati milliy kino sifatini oshirishdagi muhim omil sifatida ajralib turadi. Prodyuser kino yaratish jarayonida moliyaviy, tashkiliy va kreativ qarorlarni

uyg'unlashtirib, filmning muvaffaqiyati va tomoshabinlar qabul qilinishini belgilaydi [1-3].

Milliy kino sanoatining rivojlanishining tarixiy va zamonaviy jarayonlarini tahlil qilish, prodyuserlik faoliyatining rolini ko'rsatish va kino mahsulotining sifatini oshirishdagi integratsiyalashgan yondashuvlarni aniqlashdan iborat. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola milliy kino rivojlanish strategiyasini shakllantirish, prodyuserlik tizimini takomillashtirish va xalqaro maydonda raqobatbardosh kino mahsulotlarini yaratish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishga hissa qo'shadi.

Adabiyotlar tahlili. Milliy kino sohasidagi tadqiqotlar va adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda kino san'ati rivojlanishi va prodyuserlik faoliyati turli tarixiy, ijtimoiy va madaniy kontekstlar bilan chambarchas bog'liqdir. Bekniyazova va Karamatdinova (2022) milliy kino tarixini batafsil tahlil qilib, uning paydo bo'lishi va rivojlanish jarayonidagi asosiy bosqichlarni ko'rsatadi. Ushbu manba kino san'atining dastlabki davrlarini,

kinostudiyalar tashkil etilishi va ilk kino ijodkorlari faoliyatini yoritishda muhimdir.

Ochilova (2025) mustaqillikdan keyingi davrda teatr va kino san'ati rivojini tahlil qiladi. Maqolada milliy kino sohasida davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati, shuningdek, kino mahsulotining sifat ko'rsatkichlari va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligi masalalari ko'tarilgan. Shu nuqtai nazardan, davlat islohotlari va strategik qo'llab-quvvatlash kino sanoatining barqaror rivojlanishida muhim omil sifatida ajralib turadi.

Khaitmatova (2024) esa zamonaviy kino tadqiqotlarida yuzaga kelayotgan muammolar va milliy kino mahsulotlarini xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli qilish strategiyalarini o'rganadi. Bu manba prodyuserlarning ijodiy qaror qabul qilish qobiliyati va loyihalarni samarali boshqarishdagi rolini ilmiy asosda ko'rsatadi.

Chaqqonov (2025) milliy qadriyatlar va ularning kinoda aks etishini tahlil qiladi. Maqolada zamonaviy o'zbek kinofilmlarida madaniy meros, xalq urf-odatlar va milliy identifikatsiya elementlari

qanday ifodalanganligi batafsil ko'rsatilgan. Bu tahlil milliy kino mahsulotining mazmuniy va estetik sifatini oshirishda prodyuserning roli bilan uzviy bog'liq ekanligini namoyon qiladi.

Abduqayumova (2022) kino publitsistikasining til xususiyatlarini o'rganib, kino mahsulotining kommunikativ va estetik jihatlarini ilmiy tahlil qiladi. Bu manba kino tili, ssenariy uslubi va prodyuserning ijodiy qarorlari bilan bevosita bog'liq.

Karimova (2020, 2021) va Nazarova (2020) esa milliy kino sanoatining iqtisodiy, ijtimoiy va tarixiy jihatlarini o'rganadi. UNESCO nashri (Karimova, 2020) kino sanoatining ijtimoiy-iqtisodiy rolini tahlil qilsa, Karimova (2021) milliy kino tarixini fotosurat va hujjatlar bilan boyitib, kino ijodining tarixiy evolyutsiyasini ko'rsatadi. Nazarova (2020) esa hujjatli kinoning rivojlanishi va xalqaro maydondagi o'rnini haqida ilmiy xulosalar beradi.

Akbarov (1965) milliy kino tarixining dastlabki 30 yilligini tahlil qilgan klassik manba bo'lib, kino san'atining rivojlanish bosqichlarini batafsil yoritadi. Sulaymonov (2024)

esa kinooperatorlik san'ati va tarixiy filmlarda texnik va vizual yondashuvlarni tahlil qiladi, milliy kino ijodiy tizimining muhim jihatlarini ko'rsatadi.

Shu tarzda, barcha adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy kino sanoati rivojlanishi uchun tarixiy tajriba, davlat siyosati, prodyuserlik mahorati va kino ta'limi o'rtasida uzviy bog'liqlik zarur. Tadqiqotlar milliy kino mahsulotining sifatini oshirish, xalqaro maydonda raqobatbardoshligini kuchaytirish va innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish uchun ilmiy asos yaratadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqot milliy kino sanoatidagi islohotlar va prodyuserlik mahoratini tahlil qilishga qaratilgan ilmiy metodologiya asosida amalga oshirildi. Tadqiqot metodlari sifatida tarixiy-tahliliy, solishtirma, statistik va amaliy yondashuvlar qo'llanildi. Tarixiy-tahliliy metod milliy kino rivojlanishining bosqichma-bosqich jarayonini, davlat siyosati va kino sohasidagi islohotlarning samaradorligini aniqlashda ishlatiladi. Shu bilan birga, solishtirma metod yordamida O'zbekiston kino sanoati va xalqaro

kinoning rivojlanish tajribalari taqqoslandi, milliy kino mahsulotining sifat va samaradorligini oshirishdagi prodyuserlik malakasining o'rnini aniqlab olindi.

Tadqiqot jarayonida statistik metodlar kino mahsulotlarining tomoshabinlar soni, moliyaviy natijalar, xalqaro tan olinishi va kinostudiyalarning ishlab chiqarish ko'rsatkichlarini tahlil qilishga imkon berdi. Bu metod milliy kino sanoatidagi islohotlar samaradorligini obyektiv baholash va prodyuserlik faoliyatining natijalarga ta'sirini aniqlash imkonini berdi.

Shuningdek, amaliy metodlar kino ishlab chiqarish jarayonidagi prodyuserlarning faoliyati, qaror qabul qilish jarayonlari, ijodiy va moliyaviy mas'uliyatlarini kuzatish va tahlil qilishda qo'llanildi. Tadqiqot davomida intervyular, so'rovnomalar va kino studiyalari bilan amalga oshirilgan amaliy uchrashuvlar asosida ma'lumotlar to'plandi. Bu yondashuv prodyuserlik faoliyatining real sharoitda qanday amalga oshirilishini aniqlash va kino mahsulotining sifatini oshirishda samarali strategiyalarni ishlab chiqish imkonini berdi [4-6].

Tadqiqot metodologiyasining integratsiyalashgan yondashuvi tarixiy, solishtirma, statistik va amaliy metodlarni birlashtirish orqali milliy kino sohasidagi islohotlarning samaradorligini va prodyuserlik malakasining ahamiyatini aniq ko'rsatishga imkon berdi. Shu bilan birga, metodlar bir-birini to'ldirib, tadqiqot natijalarining ilmiy ishonchliligini ta'minladi va milliy kino sanoatining rivojlanish istiqbollarini aniqlashga xizmat qildi.

Natijalar va muhokama.

Tadqiqot natijalari milliy kino sanoatidagi islohotlar va prodyuserlik mahoratining o'zaro bog'liqligini aniq ko'rsatdi. Milliy kino sohasida amalga oshirilgan siyosiy va iqtisodiy islohotlar, jumladan, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, kinostudiyalar infratuzilmasini rivojlantirish va kino ta'limini kengaytirish, kino mahsulotining sifatini oshirish va xalqaro maydonda raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, prodyuserlarning malakasi, kreativ qaror qabul qilish qobiliyati va moliyaviy mas'uliyati filmning muvaffaqiyati va tomoshabinlar

qabulini belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, prodyuserning faoliyati va kino mahsulotining sifat ko'rsatkichlari o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjud. Masalan, malakali prodyuser boshchiligidagi loyihalar

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy kino sohasida amalga oshirilgan islohotlar va prodyuserlik faoliyati bir-birini to'ldiruvchi elementlar sifatida qaraladi.

Davlat tomonidan yaratilgan qo'llab-quvvatlash tizimi prodyuser-

tomoshabinlar tomonidan yuqori baholanadi va xalqaro kinofestival-larda tan olinadi. Shu bilan birga, moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishi va ijodiy jarayonning uyg'unlashtirilishi filmning muvaffaqiyatini sezilarli darajada oshiradi.

larga ijodiy va tashkiliy imkoniyatlarni

2-rasm. Toshkent kinostudiyasining dastlabki yillari (1920–1940-yillar).

Milliy kino sanoatining shakllanish bosqichi.

kengaytiradi, shu bilan birga xalqaro miqyosda raqobatbardosh kino mahsulotlarini yaratishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, milliy kino rivojlanishida strategik rejalashtirish va resurslarni samarali boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi [7,8].

Rasmda Toshkent kinostudiya-sining dastlabki yillaridagi film ishlab chiqarish jarayoni ko'rsatilgan. Kameraman eski kino kamerasi bilan

ishlamoda, prodyuser (yoki rejissyor) esa sahnani nazorat qilmoqda. Aktyorlar milliy liboslarda film sahnasini ijro etmoqda. Rasm milliy kino sanoatining ilk shakllanish bosqichini vizual tarzda yoritadi va maqola matnida tarixiy kontekstni qo'llab-quvvatlash uchun ishlatiladi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, milliy kinoning xalqaro maydondagi muvaffaqiyati faqat texnologik infratuzilma yoki moliyaviy qo'llab-quvvatlashga bog'liq emas, balki prodyuserlarning ijodiy qaror qabul qilish va loyihalarni

samarali boshqarish qobiliyati bilan bevosita bog'liq. Shu bilan birga, kino ta'limi tizimi va professional treninglar prodyuserlik malakasini

3-rasm. Zamonaviy O'zbek kino setida film jamoasi va ekipajning ishlashi: prodyuserlik jarayonining amaliy jihatlari.

oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, milliy kino rivojlanishini ta'minlash uchun kompleks yondashuv, ya'ni islohotlar, prodyuserlik malakasi va ta'lim tizimi birgalikda takomillashtirilishi lozim.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, milliy kino sanoatida samarali prodyuserlik tizimi mavjud bo'lganda, kino mahsulotining sifat ko'rsatkichlari oshadi, tomoshabinlar qoniqishi kuchayadi va xalqaro maydonda tan olinishi osonlashadi. Shu bilan birga, davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlash prodyuserlarning ijodiy va tashkiliy imkoniyatlarini kengaytirib, milliy kinoning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi [9,10].

Rasmda zamonaviy o'zbek kino setidagi ishlab chiqarish jarayoni aks ettirilgan. Aktyorlar sahnani ijro

etayotganda, kamera operatori va texnik ekipaj ularni suratga oladi, prodyuser esa sahna va jamoaning ishlashini muvofiqlashtiradi. Ushbu vizual material kino prodyuserlik jarayonidagi amaliy ishlarni, jumladan ijodiy va tashkiliy koordinatsiyani ko'rsatadi. Shuningdek, rasm film ishlab chiqarishning real jarayonini va zamonaviy milliy kino sanoatidagi prodyuserning roli hamda mas'uliyatini ilmiy jihatdan yoritishda yordam beradi.

Shu nuqtai nazardan, milliy kino sanoati rivojlanishining kelajak strategiyasi prodyuserlik malakasi, islohotlar va ta'lim tizimi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlashga qaratilgan bo'lishi lozim. Bu yondashuv milliy kino mahsulotini sifat jihatidan takomillashtirish va xalqaro maydonda muvaffaqiyatli bo'lishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy kino sanoatining barqaror rivojlanishi davlat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar va prodyuserlik mahoratining uyg'unlashgan ta'siriga bog'liqdir. Milliy kino sohasidagi siyosiy va iqtisodiy islohotlar,

jumladan, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, kinostudiyalar infratuzilmasini rivojlantirish, kino ta'limini kengaytirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish kino mahsulotining sifatini oshirish va xalqaro maydonda tan olinishi uchun muhim asos yaratadi. Shu bilan birga, prodyuserlarning kreativ qaror qabul qilish qobiliyati, moliyaviy va tashkiliy mas'uliyati filmning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, malakali prodyuser boshchiligidagi loyihalar tomoshabinlar qoniqishi va xalqaro kinofestivallarda tan olinishi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarga erishadi. Shu nuqtai nazardan, milliy kino rivojlanishining samarali strategiyasi prodyuserlik malakasini oshirish, davlat islohotlarini mustahkamlash va kino ta'limini rivojlantirishdan iborat kompleks yondashuvni talab qiladi.

Shu bilan birga, milliy kino mahsulotining sifatini oshirish va raqobatbardoshligini kuchaytirish uchun prodyuserlarning ijodiy va tashkiliy qobiliyatlarini mustahkamlash zarur. Davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlash prodyuserlarga ijodiy va strategik qarorlarni amalga oshirish imkonini beradi, bu esa kino sanoatining barqaror va sifatli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Natijada, milliy kino sanoatining kelajakdagi rivojlanish strategiyasi prodyuserlik malakasi, islohotlar va ta'lim tizimi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlashga qaratilgan bo'lishi lozim. Bu yondashuv nafaqat milliy kino mahsulotining sifatini oshiradi, balki xalqaro maydonda muvaffaqiyatga erishish imkonini ham beradi. Shu tarzda, milliy kino sanoati innovatsion, raqobatbardosh va barqaror tizim sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bekniyazova, G., & Karamatdinova, U. (2022). O'zbekistonda kino san'atining paydo bo'lishi hamda rivojlanishi. International Scientific-Online Conference Proceedings.

2. Ochilova, K. I. (2025). Development of theater and film arts in Uzbekistan in the post-independence years. *Eurasian Journal of History, Geography and Economics*, 41.
3. Khaitmatova, S. A. (2024). Actual tasks of modern film studies in Uzbekistan. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(6), 28-33.
4. Chaqqonov, J. S. (2025). Interpretation of national values in modern Uzbek cinema. *International Journal of Artificial Intelligence*, 647-650.
5. Abduqayumova, S. A. (2022). O'zbek kino publitsistikasining til xususiyatlari. *CyberLeninka*.
6. Karimova, N. (2020). Film industry in Uzbekistan and its contribution to social and economic development. *UNESCO*.
7. Nazarova, G. R. (2020). Contemporary Uzbek documentary films: Past, present and future. *JournalNX: A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal*, 6(11).
8. Akbarov, H. (1965). Yetuklik, o'zbek kinosining 30 yillik yo'li (1-45). Tashkent: Kino san'ati nashriyoti.
9. Sulaymonov, E. A. (2024). O'zbek tarixiy filmlarida kinooperatorlik san'atining rivojlanish bosqichlari (pp. 160-163). *Modern Science and Research*, 3(12).
10. Karimova, N. (2021). O'zbekiston kino san'ati (pp. 1-500). Tashkent: Kinochilar uyi.